

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ім. М.І. ПИРОГОВА

ОФТАЛЬМОЛОГІЯ
(назва навчальної дисципліни)

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
навчальної дисципліни
з підготовки доктора філософії
на третьому (освітньо-науковому) рівні вищої освіти

галузі знань 22 Охорона здоров'я
(шифр і назва галузі знань)
спеціальності 222 Медицина
(код і найменування спеціальності)

2025 рік
Вінниця

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: Вінницький національний медичний університет
ім. М.І. Пирогова

(повне найменування вищого навчального закладу)

РОЗРОБНИКИ:

Доц. К.Ю. Гріжимальська

ас. С.П. Веретельник

ас. С.О. Сандурський.

Обговорено на засіданні кафедри пропедевтики внутрішньої медицини Вінницького
національного медичного університету ім. М.І. Пирогова

“29” Серпня 2025 року, протокол № 1

Тема 1. Історія розвитку офтальмології. Організація офтальмологічної допомоги населенню. Основні законодавчі положення які регламентують діяльність лікаря офтальмолога. Реабілітаційні можливості при вроджених та набутих патологіях

Знати:

- організацію планової та невідкладної офтальмологічної допомоги,
- організацію роботи в стаціонарі, поліклініці, перев'язочній, операційній;
- клінічні настанови та протоколи з надання офтальмологічної допомоги;
- основні документи, які регламентують заходи з підтримання санітарно-епідеміологічного режиму
- положення про тимчасову та стійку втрату працездатності;

Вміти:

- організувати рух амбулаторного та стаціонарного пацієнта згідно клінічного маршруту та протоколу надання допомоги;
- проводити диспансеризацію пацієнтів з офтальмологічною патологією;
- застосовувати принципи медико-соціальної реабілітації: скласти план реабілітації, визначити реабілітаційний потенціал, оформляти відповідну документацію.

Література:

1. Наказ МОЗ №372 від 14. 05. 2013
2. Вороненко Ю. В., та ін. Соціальна медицина та організація охорони здоров'я: підручник. Тернопіль: Укрмедкнига, 2021. 328 с.
3. Гладун З. С. Медичне право України: підручник. Київ: ВСВ «Медицина», 2017. 448 с.
4. Коваленко В. М., та ін. Настанова з медико-соціальної експертизи. Київ, 2016. 796 с.
5. Faye E. E., ed. Clinical Low Vision. 3rd ed. New York: Thieme Medical Publishers, 2004. 642 p.
6. Gerus L. M., Servetnyk M. Social and medical rehabilitation of visually impaired children. *Wiadomości Lekarskie*, 2019, vol. 72, no 5, part 2, pp. 1047-1050.
7. Albert D. M., Edwards D. D., eds. The History of Ophthalmology: The Monographs. Amsterdam: Kugler Publications, 2000. 450 p.
8. Holekamp N. M., ed. The Ophthalmic Practice Manager's Handbook. Thorofare, NJ: Slack Incorporated, 2019. 288 p.

Тема 2. Анатомія та фізіологія органа зору – повторення. Філогенез зорового аналізатора. Придатковий апарат ока. Взаємозв'язок з ЛОР – хворобами, нейрохірургічними та патологіями ротової порожнини. Фізіологія зорового акту

Знати:

- клінічну анатомію та фізіологію органу зору;
- топографічні особливості прилеглих до очної ямки анатомічних структур
- патогенез розвитку захворювань та вад органу зору;
- взаємозв'язок очної патології з ЛОР – хворобами, нейрохірургічною патологією та ураженнями ротової порожнини

Вміти:

- пояснити патогенез розвитку захворювань та вад органу зору;
- пояснити взаємозв'язок очної патології з ЛОР – хворобами, нейрохірургічною патологією та ураженнями ротової порожнини
- проводити диференційну діагностику очної патології з ураженнями суміжної локалізації
- застосовувати спеціальні методи дослідження (КТ, ОСТ, МРТ, рентгенографія, УЗД) та інтерпретувати отримані результати

Література:

1. Головацький А. С., Черкасов В. Г., Сапін М. Р. та ін. Анатомія людини: у 3-х т. Том 3. Вінниця: Нова Книга, 2020. 384 с.
2. Афанасьєв Ю. І., Юріна Н. А., Котовський Є. Ф. та ін. Гістологія, ембріологія, цитологія: підручник / за ред. О. І. Волкова. Київ: ВСВ «Медицина», 2020. 800 с.
3. Готь І. М., Ковалик І. І., Іськів М. М. та ін. Хвороби вуха, горла, носа. Львів: Надія-С, 2005. 430 с.
4. Бездітко П. А., та ін. Клінічна офтальмологія: посібник. Харків: «Друкарня Мадрид», 2021.
5. Вітовська О. П., та ін. Офтальмологія: підручник для студентів. Київ: ВСВ «Медицина», 2022. 544 с.

6. Жабоедов Г. Д., Скрипник Р. Л. Офтальмологія: підручник. Київ: ВСВ «Медицина», 2011. 424 с.
7. Окулопластика. Под ред. Лонга Дж. – 2016- 212 с.
8. Пасечнікова Н. В., ред. Основи офтальмології: посібник. Одеса: ТЕС, 2017. 224 с.
9. Риков С. О., та ін. Офтальмологія (у 2-х томах). Київ: "Здоров'я України", 2019.
10. American Academy of Ophthalmology. Neuro-Ophthalmology. Section 5, Basic and Clinical Science Course (BCSC), 2023–2024 ed. San Francisco: American Academy of Ophthalmology, 2023. 512 p.
11. Guyton A. C., Hall J. E. Textbook of Medical Physiology. 14th ed. Philadelphia, PA: Elsevier, 2020. 1152 p.
12. Kandel E. R., Koester J. D., Mack S. H., Siegelbaum S. A., eds. Principles of Neural Science. 6th ed. New York: McGraw-Hill Education, 2021. 1760 p.
13. Lamb T. D. Evolution of the Eye. *Scientific American*. 2011. Vol. 305, no 1. P. 64–69.
14. Nesi F. A., Gladstone G. J., Black E. H., Massry G. G., eds. Oculoplastic Surgery: The Essentials. New York: Thieme Medical Publishers, 2022. 350 p.
15. Sadler T. W. Langman's Medical Embryology. 14th ed. Philadelphia, PA: Wolters Kluwer, 2018. 464 p.
16. Snell R. S., Lemp M. A. Clinical Anatomy of the Eye. 2nd ed. Malden, MA: Blackwell Science, 1998. 448 p.
17. Webb R. H. Eye, Optics, and Vision. College Park, MD: American Association of Physics Teachers, 2017. 200 p.

Тема 3. Сучасні особливості клініки, діагностики, лікування вроджених вад та патологій дитячого віку. Спадкові захворювання органу зору. Сучасні методи діагностики та лікування патології бінокулярного зору. Аспекти діагностики, корекції та лікування аномалій клінічної рефракції та акомодатії

Знати:

- сучасні погляди на природу порушень рефракції, акомодатії та бінокулярного зору та методи їх корекції
- клінічні прояви, методи діагностики та лікування вроджених вад та спадкових захворювань органу зору

Вміти:

- провести цілеспрямоване клінічне обстеження дитини з розладами органу зору;
- трактувати симптоматику дитячих очних захворювань та вад розвитку ока, особливості їх перебігу;
- визначати покази та протипокази до консервативного, хірургічного та лазерного методів лікування в дитячій офтальмологічній практиці

Література:

1. Петруня А. М., Іваницька К. Г. Косоокість. 2-ге вид. Київ: Здоров'я, 1983. 136 с.
2. Риков С. О., та ін. Офтальмологія (у 2-х томах). Київ: "Здоров'я України", 2019.
3. Сергієнко Н. М., Сергієнко А. М. Клінічна рефракція та акомодатія. Київ, 2011. 147 с.
4. American Academy of Ophthalmology. Pediatric Ophthalmology and Strabismus. Section 6, Basic and Clinical Science Course (BCSC), 2023–2024 ed. San Francisco: American Academy of Ophthalmology, 2023. 464 p.
5. Borish I. M., Benjamin W. J. Borish's Clinical Refraction. 2nd ed. St. Louis: Butterworth-Heinemann, 2006. 1920 p.
6. Elliott D. B. Clinical Procedures in Primary Eye Care. 5th ed. Edinburgh: Elsevier, 2020. 432 p.
7. Lambert S. R., Lyons C. J., eds. Taylor & Hoyt's Pediatric Ophthalmology and Strabismus. 6th ed. Edinburgh: Elsevier, 2022. 1200 p.
8. Traboulsi E. I., ed. Genetic Diseases of the Eye. 3rd ed. New York: Oxford University Press, 2019. 1160 p.
9. Von Noorden G. K., Campos E. C. Binocular Vision and Ocular Motility: Theory and Management of Strabismus. 6th ed. St. Louis: Mosby, 2002. 621 p.
10. Wright K. W., Strube Y. N. J. Wright's Pediatric Ophthalmology and Strabismus. 4th ed. New York: Oxford University Press, 2020. 848 p.

Тема 4. Сучасні можливості діагностики, лабораторних, алергологічних та імунологічних досліджень запальних захворювань органу зору. Фармакотерапія, особливості клінічного перебігу локальних запальних захворювань ока при системних

ураженнях організму. Запальні захворювання орбіти та зорового нерва, можливості візуалізації патологій. Загальна семіотика запальних процесів судинної оболонки та методи діагностики, сучасні питання лікування. Покази до вітреоретинальної хірургії

Знати:

- діагностичні критерії запальних захворювань органу зору
- очні прояви системних уражень організму
- фармакотерапевтичні засоби та хірургічні методи лікування, що застосовуються при запальних захворюваннях органу зору та їх наслідків

Вміти:

- провести цілеспрямоване клінічне обстеження хворого;
- трактувати симптоматику запальних захворювань ока;
- визначати покази та протипокази до консервативного, хірургічного та лазерного методів лікування, вітреоретинальних втручань
- застосовувати протокольні схеми фармакотерапевтичного лікування запальних захворювань органу зору

Література:

1. Жабоедов Г. Д., Скрипник Р. Л. Офтальмологія: підручник. Київ: ВСВ

«Медицина», 2011. 424 с.

2. Зозуля І. С., та ін. Невідкладні стани в неврології. Київ: "Здоров'я", 2006. 656 с.
3. Пасечнікова Н. В., Науменко В. О., та ін. Інтраокулярна та вітреоретинальна хірургія. Одеса: ТЕС, 2014. 212 с.
4. Риков С. О., та ін. Офтальмологія (у 2-х томах). Київ: "Здоров'я України", 2019.
5. American Academy of Ophthalmology. Intraocular Inflammation and Uveitis. Section 9, Basic and Clinical Science Course (BCSC), 2023–2024 ed. San Francisco: AAO, 2023. 432 p.
6. American Academy of Ophthalmology. Orbit, Eyelids, and Lacrimal System. Section 7, Basic and Clinical Science Course (BCSC), 2023–2024 ed. San Francisco: AAO, 2023. 360 p.
7. Forsting M., ed. MR Neuroimaging: Brain, Spine, and Peripheral Nerves. Stuttgart: Thieme, 2016. 772 p.
8. Foster C. S., Vitale A. T. Diagnosis and Treatment of Uveitis. 2nd ed. New Delhi: Jaypee Brothers Medical Publishers, 2013. 1402 p.
9. Gaddipati S., eds. Ocular Therapeutics Handbook: A Clinical Manual. 4th ed. Thorofare, NJ: Slack Incorporated, 2021. 232 p.
10. Pleyer U., Mondino B. J., eds. Ocular Immunology. Munich: Elsevier, 2014. 368 p.
11. Ryan S. J., Sadda S. R., Hinton D. R., eds. Ryan's Retina. 7th ed. Edinburgh: Elsevier, 2022. 2560 p.
12. Zierhut M., Pavesio C., Ohno S., et al., eds. Intraocular Inflammation. Berlin: Springer, 2016. 1755 p.

Тема 5. Етіологія, діагностика, диференційна діагностика та напрямки лікування інволюційно-дистрофічних захворювань органу зору. Причини та наслідки порушень кровообігу сітківки. Інволюційно-дистрофічні зміни органу зору внаслідок захворювань інших систем та органів організму. Диференційна діагностика набутих інволюційно – дистрофічних захворювань ока з новоутвореннями органу зору та вродженими патологіями

Знати:

- діагностичні критерії інволюційно-дистрофічних захворювань органу зору;
- діагностичні критерії новоутворень органу зору;
- інволюційно-дистрофічні ураження органу зору внаслідок системних захворювань організму;
- фармакотерапевтичні засоби та хірургічні методи лікування, що застосовуються при інволюційно-дистрофічних захворюваннях органу зору;
- методи лікування новоутворень органу зору;

Вміти:

- провести цілеспрямоване клінічне обстеження хворого;
- трактувати симптоматику інволюційно-дистрофічних захворювань та новоутворень органу зору;
- проводити диференційну діагностику набутих інволюційно – дистрофічних захворювань ока з новоутвореннями органу зору та вродженими патологіями
- визначати покази та протипокази до консервативного, хірургічного та лазерного методів лікування;
- організовувати соціальну та медичну реабілітацію слабозорим та сліпим

Література:

1. Бездітко П. А., та ін. Патологія очного дна. Харків, 2008.
2. Жабоедов Г. Д., Скрипник Р. Л. Офтальмологія: підручник. Київ: ВСВ «Медицина», 2011. 424 с.
3. Пасечнікова Н. В., ред. Вікова макулярна дегенерація. Одеса: ТЕС, 2012. 160 с.
4. Риков С. О., та ін. Офтальмологія (у 2-х томах). Київ: "Здоров'я України", 2019.
5. Усенко К. О., Усенко О. Ю. Офтальмоонкологія. Дніпропетровськ: "АРТ-ПРЕС", 2007. 184 с.
6. American Academy of Ophthalmology. Glaucoma. Section 10, Basic and Clinical Science Course (BCSC), 2023–2024 ed. San Francisco: AAO, 2023. 328 p.
7. American Academy of Ophthalmology. Retina and Vitreous. Section 12, Basic and Clinical Science Course (BCSC), 2023–2024 ed. San Francisco: AAO, 2023. 496 p.
8. Bowling B. Kanski's Clinical Ophthalmology: A Systematic Approach. 9th ed. Edinburgh: Elsevier, 2020. 960 p.
9. Ryan S. J., Sadda S. R., Hinton D. R., eds. Ryan's Retina. 7th ed. Edinburgh: Elsevier, 2022. 2560 p.
10. Schachat A. P., Wilkinson C. P., Hinton D. R., et al., eds. The Retina. 6th ed. Edinburgh: Elsevier, 2018. 2480 p.
11. Shaarawy T. M., Sherwood M. B., Hitchings R. A., Crowston J. G., eds. Glaucoma. 3rd ed. Edinburgh: Elsevier, 2021. 1160 p.
12. Shields J. A., Shields C. L. Intraocular Tumors: An Atlas and Textbook. 3rd ed. Philadelphia, PA: Wolters Kluwer, 2016. 640 p.

Тема 6. Особливості травм, їх діагностика, лікування та наслідки в умовах військового конфлікту. Надання первинної та високоспеціалізованої допомоги при бойових пораненнях. Відмінності лікування та діагностики травм, отриманих в військових та цивільних умовах. Особливості дитячого травматизму. Сучасні методи діагностики, оперативного лікування та диспансерного нагляду хворих після важких травм ока. Методи та принципи реконструктивної та пластичної хірургії при важких ураженнях органу зору. Очне протезування.

Знати:

- діагностичні критерії контузій, поранень та опіків органу зору;
- алгоритм надання невідкладної офтальмологічної допомоги, етапного лікування та реабілітації при травмах та опіках очей;
- особливості діагностики та лікування очної травми воєнного часу;
- принципи реконструктивної та пластичної хірургії при важких ураженнях органу зору; способи очного протезування

Вміти:

- провести цілеспрямоване клінічне обстеження хворого з контузіями, пораненнями та пошкодженнями органу зору
- надати необхідні види невідкладної офтальмологічної допомоги
- призначити етапне лікування та забезпечити оптизмальну маршрутизацію потерпілого з контузіями, пораненнями та пошкодженнями органу зору в мирний та воєнний час
- своєчасно діагностувати і лікувати післяопераційні ускладнення у потерпілих з контузіями, пораненнями та пошкодженнями органу зору
- рекомендувати медико-соціальну та психологічну реабілітацію потерпілим з очною травмою

Література:

1. Білий В. Я., та ін. Військово-польова хірургія: підручник. Київ: "Логос", 2018. 488 с.
2. Новицький І. Я., Жабоедов Г. Д. Опіки очей. Київ: Здоров'я, 2002. 144 с.
3. Пасечнікова Н. В., ред. Сучасні аспекти клінічної офтальмології. Одеса, 2010. 296 с.
4. Риков С. О., та ін. Офтальмологія (у 2-х томах). Київ: "Здоров'я України", 2019.
5. Agrawal R., ed. Pediatric Ocular Trauma. Singapore: Springer, 2018. 350 p.
6. American Academy of Ophthalmology. Orbit, Eyelids, and Lacrimal System. Section 7, Basic and Clinical Science Course (BCSC), 2023–2024 ed. San Francisco: AAO, 2023. 360 p.
7. American Academy of Ophthalmology. Retina and Vitreous. Section 12, Basic and Clinical Science Course (BCSC), 2023–2024 ed. San Francisco: AAO, 2023. 496 p.
8. Kuhn F. Ocular Traumatology. Berlin: Springer, 2008. 668 p.

9. Nesi F. A., et al., eds. *Oculoplastic Surgery: The Essentials*. New York: Thieme Medical Publishers, 2022. 350 p.
10. Pine K. R., Sloan B., eds. *Ocular Prosthetics*. Cham: Springer, 2021. 317 p.
11. Scott S. G., ed. *Ocular and Visual Trauma from Blast and Ballistic Injury*. New York: Springer, 2017. 211 p.
12. Thach A. B., ed. *Combat and Operational Ophthalmology*. Fort Sam Houston, TX: TMM Publications, Borden Institute, 2011. 364 p.